

Innhold

Forord	9
Kapittel 1 Hva skjer i universiteter og høyskoler?	11
<i>Nicoline Frølich og Taran Thune</i>	
Store forventninger	11
Men hva skjer egentlig «hjemme hos» universitetene og høyskolene? ..	13
Hvordan skjer endring av praksis i høyere utdanning?	15
Bokas struktur	17
Datagrunnlag	20
Spørreundersøkelse blant fast vitenskapelig personale	20
Spørreundersøkelse blant utenlandske studenter i Norge	20
NOKUTs studiebarometer	21
Kandidatundersøkelsen 2013	21
DEL I UTDANNING	
Kapittel 2 Fra en elitistisk til en demokratisk forståelse av kvalitet .	25
<i>Bjørn Stensaker og Tine S. Prøitz</i>	
Innledning	25
Demokratiseringen av kvalitetsbegrepet	26
Faser i tenkningen omkring hva som fremmer kvalitet	29
Utprøving og oppbygning av evaluering som virkemiddel	29
Vektlegging av kultur og ledelse	30
Mer fokus på resultater	32
Endringer i makt, innflytelse og konfliktnivå	34
Kvalitet – en evig avbalansering mellom ulike hensyn?	35
Kapittel 3 Tilbakemeldinger i høyere utdanning: Hva sier	
studenter og lærere?	37
<i>Tine S. Prøitz, Elisabeth Hovdhaugen og Per Olaf Aamodt</i>	
Innledning	37
Tilbakemelding: et godt pedagogisk virkemiddel?	38

Former for tilbakemeldinger	39
Hva vet vi om hva som virker?	41
Ansattes og studenters vurderinger av tilbakemeldingspraksiser: en beskrivelse av tilgjengelige data	43
Hva slags tilbakemeldinger gir de faglig ansatte?	43
Hva mener studentene om tilbakemelding og oppfølging?	47
Oppsummering	48
Tilbakemelding kan være positivt for læring	48
Hva slags tilbakemelding virker?	48
Betydningen av lærested og studium	49
Samsvar mellom studentenes og de ansattes vurderinger?	49
 Kapittel 4 Hvordan vurderer studenter og nyutdannede utdanningens kvalitet og relevans?	 51
<i>Elisabeth Hovdhaugen og Jannecke Wiers-Jenssen</i>	
Kvalitet i et brukerperspektiv	51
Studenters vurdering av utdanningen	54
Hvilke forhold har størst betydning for helhetsvurderingen av utdanningen?	59
Nyutdannedes perspektiver på utdanningen	60
Oppsummering og diskusjon	63
 Kapittel 5 Økt tilstrømming av internasjonale studenter – vellykket internasjonalisering av norsk høyere utdanning?	 65
<i>Jannecke Wiers-Jenssen</i>	
Studentmobilitet og internasjonalisering	65
Hvor mange utenlandske studenter er det i Norge, og hvor kommer de fra?	67
Hva skyldes tilstrømningen av utenlandske studenter til Norge?	68
Studentenes begrunnelser for å velge Norge	69
Hvordan vurderer de utdanningskvalitet og læringsmiljø?	71
Utfordringer knyttet til å studere i Norge	73
Utdanning i Norge – rekrutteringsarena for norsk arbeidsliv?	75
Studentmobilitetens mål og realiteter	77
 DEL II FORSKNING	
 Kapittel 6 Forholdet mellom forskning og utdanning – om involvering av studenter i FoU-prosjekter	 83
<i>Svein Kyvik og Per Olaf Aamodt</i>	

Innledning	83
Ph.d.-graden	86
Mastergraden	87
Lavere grad	89
Oppsummering og diskusjon	92
Kapittel 7 Forskergrupper – hvilken betydning har de for forsknings- og utdanningsvirksomheten?	94
<i>Svein Kyvik og Agnete Vabø</i>	
Innledning	94
Hva forteller tidligere studier?	96
Deltakelse i forskergrupper.	99
Forskergrupper og kvaliteten på forskningen	101
Gruppelederens betydning	102
Forskergruppenes rolle i doktorgrads- og mastergradsutdanningen.	104
Oppsummering	106
Kapittel 8 Ja takk, begge deler? Grunnforskning og anvendt forskning i universiteter og høyskoler	108
<i>Magnus Gulbrandsen, Per-Olaf Aamodt og Taran Thune</i>	
Introduksjon	108
Hva er så spesielt med Pasteur?	110
Tid til og finansiering av forskning.	112
Forskningsprofiler og «Pasteurs kvadrant».	114
Hva skal til for å få flere i Pasteurs kvadrant?	118
DEL III SAMSPILL SETT FRA INNSIDEN	
Kapittel 9 Et godt grep om internasjonaliseringen? Lærestedenes internasjonale strategier	123
<i>Nicoline Frølich, Erica Waagene og Bjørn Stensaker</i>	
Innledning	123
Hva slags internasjonaliseringsstrategier har lærestedene?	125
På vei mot mer integrerte strategier?	128
Internasjonalisering – behov for en mer nyansert forståelse?	128
En ny og tredje fase i internasjonaliseringen?	131
Avsluttende bemerkninger	134

Kapittel 10 Samspill mellom utdanning, forskning og innovasjon	
– kunnskapstriangelet i politikk og praksis	136
<i>Siri Brorstad Borlaug, Taran Thune og Magnus Gulbrandsen</i>	
Innledning	136
Begrepet kunnskapstriangelet	138
Triangelpolitikk i Norge	140
Virkemidler for samspill mellom utdanning, forskning og innovasjon	141
Triangelpolitikk i praksis – en analyse av tre virkemidler	144
Mest triangelpraksis innen olje og gass og maritim næring	
– hvorfor det?	147
Kan nye kunnskapstriangler skapes?	148
Kapittel 11 Nettverk sett nedenfra. Samarbeid og	
kunnskapsoverføring blant vitenskapelig ansatte	150
<i>Taran Thune, Magnus Gulbrandsen og Per Olaf Aamodt</i>	
Innledning	150
De aller fleste akademikere bidrar i noen grad til kunnskapsspredning	152
Kommersialisering ligger fortsatt på et lavt nivå	154
Små forskjeller mellom læresteder, men de vitenskapelige	
høgskolene og de «nye» universitetene er best på bedriftssamarbeid	156
Å ha arbeidet utenfor UH-sektoren har betydning for deltakelse	
i kunnskapsoverføring	158
Internasjonale undersøkelser – og norske erfaringer	159
Behov for flere stemmer i det akademiske koret?	161
Kapittel 12 Hva har skjedd i universiteter og høgskoler?	163
<i>Nicoline Frølich, Magnus Gulbrandsen og Bjørn Stensaker</i>	
UH-sektoren sett fra bakkeplanet	163
Mer av det samme – stivhengighet og stabil praksis	164
Sterke normer og forventninger, men store individuelle variasjoner . .	166
Mangetydig «kvalitet»	167
Overraskende funn	169
Store ord og fragmenterte analyser – behov for integrerende	
perspektiver.	170
Forfatterpresentasjoner.	173
Referanser	175
Register.	190

Forord

Universitets- og høyskolesektoren (UH) studeres ofte fra utsiden – det vil si systemet måles, vurderes og evalueres i lys av ulike eksterne interessenters og politiske målsettinger for sektoren. Perspektivet i denne boka er annerledes, mer spørrende og utforskende: Hva skjer i universiteter og høyskoler? Med utgangspunkt i en rekke aktuelle ideer i norsk utdanningspolitikk, som internasjonalisering, kvalitet, innovasjon og økt oppmerksomhet om samfunnsnyttan av høyere utdanning, stiller vi spørsmål om hvordan slike forventninger har preget lærestedene de siste årene, og hva fagfolk og studenter gjør som respons på forventningene. Boka presenterer forskning som har tatt utgangspunkt i hvordan ansatte og studenter i norsk høyere utdanning tenker og handler. Vi diskuterer spørsmålet om hvordan vitenskapelig ansatte og studenter responderer, fortolker og bryter med forventningene som rettes mot dem. Det vil si at boka gir en empirisk beskrivelse av hva de høyere utdanningsinstitusjonene gjør når de jobber med å innfri kunnskapspolitiske mål.

Boka presenterer sentrale funn fra forskningsprosjektet «Kvalitet og samspill. Universitets- og høyskolesektoren og samfunnet» som er finansiert av Kunnskapsdepartementet. Prosjektet er gjennomført ved NIFU, Nordisk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning, med støtte fra en bredt sammensatt internasjonal referansegruppe. Prosjektet hadde ikke vært mulig å gjennomføre uten at et svært stort antall vitenskapelig ansatte, faglige ledere, studenter og ferdige kandidater hadde tatt seg tid til å svare på en rekke ulike spørreundersøkelser og til å la seg intervju. Det er deres erfaringer og vurderinger av kvalitet, relevans, internasjonalisering, styring og ledelse, forskning, utdanning og samspillet med omverdenen som danner det empiriske grunnlaget for denne boka. Forskergruppen har bestått av Jannecke Wiers-Jenssen, Svein Kyvik, Tine S. Prøitz, Bjørn Stensaker, Ivar Bleiklie, Nicoline Frølich, Magnus Gulbrandsen, Taran Thune, Siri Brorstad Borlaug, Per Olaf Aamodt, Elisabeth Hovdhaugen, Agnete Vabø og Erica Waagene.

Oslo, april 2015

Nicoline Frølich